

Situace v Chile před státním převratem

Abychom pochopili antikomunistický puč chilské armády, zmíníme stručně jeho politické pozadí.

V roce 1964 se stal prezidentem Chile křesťanský demokrat Eduardo Frei Montalva. Křesťanští demokraté byli středo-levicovou stranou. Již za Freie došlo k pozemkové reformě, která znamenala vyvlastňování velkostatkářů za velmi nízkou náhradu, což nakonec vedlo kvůli znejistění vlastníků k poklesu zemědělské produkce. Stejně tak Frei započal znárodnění měděných dolů. Nízké prostředky ze státního rozpočtu na armádu již tehdy vyvolávaly neklid v ozbrojených složkách. Nebylo vzácností, že vojáci museli mít dvě zaměstnání, aby užívali své rodiny

V roce 1970 se konaly prezidentské volby. Křesťanští demokraté navrhovali za svého kandidáta advokáta Radomira Tomice Romera, který chtěl pokračovat ve Freiově kursu. Sedmdesátiletého bývalého prezidenta Jorge Alessandri Rodrigueze jako nezávislého kandidáta podporovala pravicová Národní strana a protimarxističtí Radikální demokraté. Ultralevicová Lidová jednota navrhovala marxistu-leninistu Salvadora Allende.

Výsledky přímých voleb z 5. září dopadly takto: Allende získal 38,5 %, Alessandri 34,98 % a Tomic 27,84 % hlasů.

Allende získal podporu křesťanských demokratů, ale musel jim slíbit, že bude dodržovat demokratické principy svobody tisku, svobody projevu apod. a musel podepsat tzv. Statut demokratických záruk, v nichž se zaručovalo striktní dodržování ústavy. Allende za svého prezidentství jmenoval Pinocheta nejprve velitelem posádky hlavního města, pak náčelníkem generálního štábu a později velitelem armády, protože generál měl pověst spolehlivého vojáka poslouchajícího rozkazy.

Marxistický prezident na veřejnosti sliboval, že půjde „chilskou cestou k socialismu“ v souladu s demokracií, ale jak se později ukázalo, byla to pouhá „taktická nutnost“. Kvůli financování své rozhazovačné socialistické politiky tiskla Allendova vláda nové a nové bankovky. Zprvu to přineslo hospodářské oživení, ale v souladu s tím, co tvrdí Milton Friedman, došlo zanedlouho k hyperinflaci a s ní spojeným rozvrtem ekonomiky. Docházelo i k rozsáhlému vyvlastňování na hranici legálnosti. Za dva roky stát ovládl více než 415 podniků, které produkovaly přes 60% HDP, a není v to počítáno vyvlastňování z období vlády křesťanských demokratů. Na konci Allendova vládnutí bylo kolem 80 % hospodářské produkce pod kontrolou státu.

Členové revolučního hnutí MIR, které bylo mimo UP, přepadali banky, zabírali násilně půdu, připravovali bombové útoky a neskrývaně prosazovali násilnou cestu ke komunismu. Allende miristy toleroval. Jejich vůdcem byl jeho synovec. Stejně tak vládní komunisté a socialisté stavěli své ozbrojené brigády. Do Chile se dovážely zbraně pro levicové bojůvky z Kuby a sjížděli se tam ozbrojení revolucionáři z ostatních latinskoamerických zemí - bylo jich kolem 15 tisíc.

Parlament několikrát vyjádřil nedůvěru ministrům Allendeho vlády. Ten je pouze přesunul na jiný post, místo aby je odvolal. V květnu 1973 Nejvyšší soud vydal prohlášení, že „země prochází vážnou krizí právního státu, o níž tento soudní dvůr nemůže dále mlčet“. V srpnu poslanecká sněmovna přijala usnesení o tom, že je skutečností, že současná vláda se už od

samého počátku pokoušela získat totalitní moc, což je v příkrém rozporu se systémem zastupitelské demokracie, o němž hovoří ústava. Vláda neporušila ústavu či zákony několikrát, nýbrž učinila z jejich systematického porušování svůj politický program. Vláda rovněž začala ve školách zavádět jednotnou výuku marxismu-leninismu. Životní náklady za necelé tři roky vzrostly o 705 % a inflace za toto období vzrostla o 1172 %. V zemi se množily protivládní demonstrace a ekonomika byla po socialistických experimentech v naprostém rozkladu.

Kvůli obavám z komunistického puče provedly chilské ozbrojené složky 11. září 1973 státní převrat, do jehož čela se na poslední chvíli postavil Pinochet, protože byl šéfem nejdůležitější ozbrojené složky - armády.

Po svržení Allendeho se stala vykonavatelem moci vojenská junta, v níž pod vedením Augusto Pinocheta zasedli nejvyšší představitelé armádních složek. Junta okamžitě rozpustila levicové strany a pozatýkala jejich čelné představitele. Ústava z roku 1925 byla zrušena, došlo k rozpuštění parlamentu a vyhlášení výjimečného stavu. Zákonodárná i výkonná moc se přesunula do rukou junty.

- 1964 – prezident Eduardo Frei Montalva (křesťansko-demokratická strana); došlo k pozemkové reformě, vyvlastňování velkostatkářů za velmi nízkou náhradu → pokles zemědělské produkce; znárodnování měděných dolů
- 1970 - prezidentské volby; 3 kandidáti: křesťanští demokraté navrhovali za svého kandidáta advokáta Radomira Tomice Romera, bývalého prezidenta Jorge Alessandri Rodrigueze jako nezávislého kandidáta podporovala pravicová Národní strana a Ultralevicová Lidová jednota navrhovala marxistu-leninistu Salvadora Allende
- výsledky: Allende získal 38,5 %, Rodrigueze 34,98 % a Romera 27,84 % hlasů
- Allende se stal prezidentem, ale musel podepsat tzv. Statut demokratických záruk, v nichž se zaručovalo striktní dodržování ústavy
- Allende za svého prezidentství jmenoval Pinocheta nejprve velitelem posádky hlavního města, pak náčelníkem generálního štábu a nakonec velitelem armády
- kvůli financování socialistické politiky tiskla Allendova vláda nové bankovky → hyperinflace
- na konci Allendova vládnutí bylo kolem 80 % hospodářské produkce pod kontrolou státu
- problémy s revolučním hnutím MIR, který násilně zabíral lidem půdu, ale Allende to toleroval, jelikož šlo o komunistickou skupinu
- 1973 - Nejvyšší soud vydal prohlášení, že „země prochází vážnou krizí právního státu, o níž tento soudní dvůr nemůže dále mlčet“
- srpen 1973 - poslanecká sněmovna přijala usnesení o tom, že „je skutečností, že současná vláda se už od samého počátku pokoušela získat totalitní moc, což je v příkrém rozporu se systémem zastupitelské demokracie“
- 11. září 1973 - kvůli obavám z komunistického puče provedly chilské ozbrojené složky státní převrat, do jehož čela se postavil Pinochet
- po svržení Allendeho se stala vykonavatelem moci vojenská junta, okamžitě rozpustila levicové strany, ústava z roku 1925 byla zrušena, došlo k rozpuštění parlamentu, vyhlášení výjimečného stavu a zákonodárná i výkonná moc byla přesunula do rukou junty

Časová osa

October 2006

(30 October)

Pinochet is placed under house arrest in connection with kidnap, homicide and torture at the Villa Grimaldi detention centre in Santiago run by his secret police.

August 2006

(19 August)

Chile's Supreme Court rules that Gen Pinochet can be prosecuted on charges of misusing public funds. Prosecutors say their inquiry relates to millions of dollars stored in foreign bank accounts.

April 2006

(7 April)

The Santiago appeals court dismisses two charges against Gen Pinochet relating to secret offshore bank accounts. But it ruled that charges of falsifying passports and tax evasion should stand.

February 2006

(1 February)

An appeals court turns down a defence plea that Gen Pinochet is physically unfit to stand trial over the disappearance of three leftists during his military rule.

January 2006

(28 January)

The eldest daughter of Gen Pinochet is charged after arriving back in Chile to face tax evasion charges. Lucia Pinochet, 60, had failed in her bid to win political asylum in the United States.

January 2006

(9 January)

Gen Pinochet is granted bail after seven week's house arrest for charges relating to the disappearance and presumed death of three leftists.

November 2005

(24 November)

Just hours after being released on bail in another case, Gen Augusto is charged and placed under house arrest over the disappearance of dissidents in 1975.

(23 November)

Gen Pinochet is placed under house arrest and charged with tax evasion over alleged secret bank accounts held abroad.

July 2005

(6 July)

Court strips Gen Augusto Pinochet of his immunity from prosecution over his involvement in the abduction and killing of political prisoners in what was known as Operation Colombo.

June 2005

(7 June)

Gen Pinochet may stand trial for tax evasion but not for human rights abuses, a Chilean court rules.

May 2005

(20 May)

Gen Pinochet suffers another mild stroke, say aides.

March 2005

(24 March)

The Supreme Court rules Gen Pinochet cannot be tried over the 1974 assassination of his predecessor as Chile's army chief, Gen Carlos Prats, in a reversal of a December 2004 ruling.

(16 March)

A US Senate investigation finds Gen Pinochet hid more than \$13m in

dozens of secret bank accounts, sparking anger among his opponents at home and discomfiting even supporters.

January 2005

(14 January)

Augusto Pinochet is freed from house arrest after his friends rallied to pay the \$3,500 bail.

(4 January)

Chile's Supreme Court rules Augusto Pinochet is fit to stand trial on murder and kidnapping charges.

December 2004

(13 December)

Augusto Pinochet is placed under house arrest on human rights charges.

(2 December)

A Chilean court strips Augusto Pinochet of his immunity over the murder of his predecessor as army chief.

November 2004

(25 November)

Augusto Pinochet marks his 89th birthday amid news that a judge has frozen more of his assets.

(10 November)

The first ever major report on torture and detention, based on interviews with 35,000 former prisoners, is presented to the Chilean president.

September 2004

(25 September)

Judge Juan Guzman questions Augusto Pinochet over the killings of political dissidents by Latin American governments in the 1970s and 1980s.

August 2004

(26 August)

Chile's Supreme Court confirms a ruling stripping Augusto Pinochet of his immunity from prosecution.

May 2004

(28 May)

A Chilean court strips former military leader Augusto Pinochet of his immunity from prosecution, in a ruling on the 1970s and 1980s crackdown by Latin American military governments on dissidents.

July 2002

(1 July 2002)

Chile's Supreme Court upholds the ruling that found him mentally unfit to stand trial for human rights crimes during his 17-year rule.

July 2001

Pinochet charges suspended (9 July) A Chilean court suspends charges against General Pinochet, ruling that he is unfit to stand trial, and legal experts say he is unlikely to stand trial on any of the charges he faces in Chile.

March 2001

Pinochet 'must face trial' (8 March) The Santiago Court of Appeals rules that General Pinochet should stand trial, but only on charges of covering up murder and kidnappings, not of planning the crimes.

February 2001

Chile court hears Pinochet appeal (13 February) General Pinochet appeals to the Santiago Court of Appeals to overturn his house arrest and stop legal proceedings against him. His lawyers argue that he is too ill to stand trial and that evidence against him does not prove his guilt.

Document 'destroys' Pinochet defence (8 February) A Chilean newspaper publishes what it claims are documents that show General Pinochet was aware of human rights abuses under his regime. Chilean authorities say they will investigate the authenticity of the documents.

January 2001

Pinochet arrest ordered (30 January) Judge Juan Guzman reissues an order for the arrest of General Pinochet, who is placed under house arrest.

Judge questions Pinochet (16 January) Judge Guzman questions General Pinochet for two hours. The interrogation centres on the former

military ruler's involvement with the Caravan of Death.

Pinochet 'fit enough' for trial (16 January) Doctors examine General Pinochet at his home to determine if he is mentally fit to stand trial and conclude that he is mentally capable of undergoing interrogation.

Zdroj:

<http://newsvote.bbc.co.uk/mpapps/pagetools/print/news.bbc.co.uk/2/hi/americas/1209914.stm>